

ZELENÁ DOHODA

Ján Horváth
Expert

EURÓPSKA ZELENÁ DOHODA A CESTA K ROKU 2050

Prečo?

Zelená dohoda existuje preto, aby sme do roku 2050 dosiahli klimatickú neutralitu – stav, kedy do ovzdušia nevypustíme viac emisií, než koľko ich naše lesy a technológie dokážu zachytiť. Cieľom je zabrániť nezvratným škodám na poľnohospodárstve, zdraví a majetku (napr. v dôsledku extrémneho sucha či záplav).

Ako vznikla?

Vyplynula z vedeckých faktov o stúpajúcej teplote a z Parížskej dohody (2015), kde sa takmer všetky štáty sveta zaviazali udržať oteplenie planéty pod hranicou 1,5 až 2 °C. EÚ sa rozhodla tento globálny záväzok premeniť na konkrétny legislatívny plán, aby neostal len na papieri.

EURÓPSKA ZELENÁ DOHODA A CESTA K ROKU 2050

Ako to funguje?

Funguje to ako cestovná mapa. EÚ určila jasné cieľové body (napr. rok 2030 – zníženie emisií o 55 %). K nim sa následne prijímajú konkrétne zákony pre každú oblasť: od energetiky (prechod na čisté zdroje), cez dopravu (bezemisné autá), až po priemysel. Aby to ekonomika zvládla, štáty dostávajú prístup k miliardám eur z fondov na modernizáciu.

Prečo je to v poriadku?

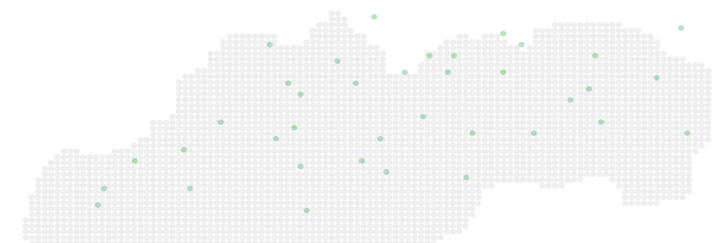
Je to investícia do budúcnosti, nie trest. Fosílna palivá sú neisté a musíme ich dovážať. Zelená dohoda nás „núti“ vyvíjať vlastné technológie a vyrábať čistú energiu doma (v Európe). Zároveň to znamená čistejšie ovzdušie v mestách, kvalitnejšie potraviny a menej respiračných chorôb, čo v konečnom dôsledku šetrí peniaze v zdravotníctve.

KLÚČOVÉ PRVKY KLIMATICKÉHO ZÁKONA

DLHODOBÝ KLIMATICKÝ CIEĽ A KLIMATICKÉ CIELE (§3 a §4)

Dlhodobý klimatický cieľ (§3)	Klimatický cieľ do roku 2030 (§4)	Klimatický cieľ pre sektory EU ETS	Klimatický cieľ do roku 2040	Redukčný cieľ pre sektory mimo EU ETS
• Dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050 • Záporná bilancia emisií najneskôr od 1.1.2055	• Zníženie emisií najmenej o – 55% do roku 2030 (bez započítania záchytovej)	• Redukcia emisií o 62 % do roku 2030 (v porovnaní s 2005)	• Redukcia emisií o 90 % do roku 2040 (v porovnaní s 2005)	• Redukcie emisií o – 22,7 % do roku 2030 (v porovnaní s 2005)

KLÍMA

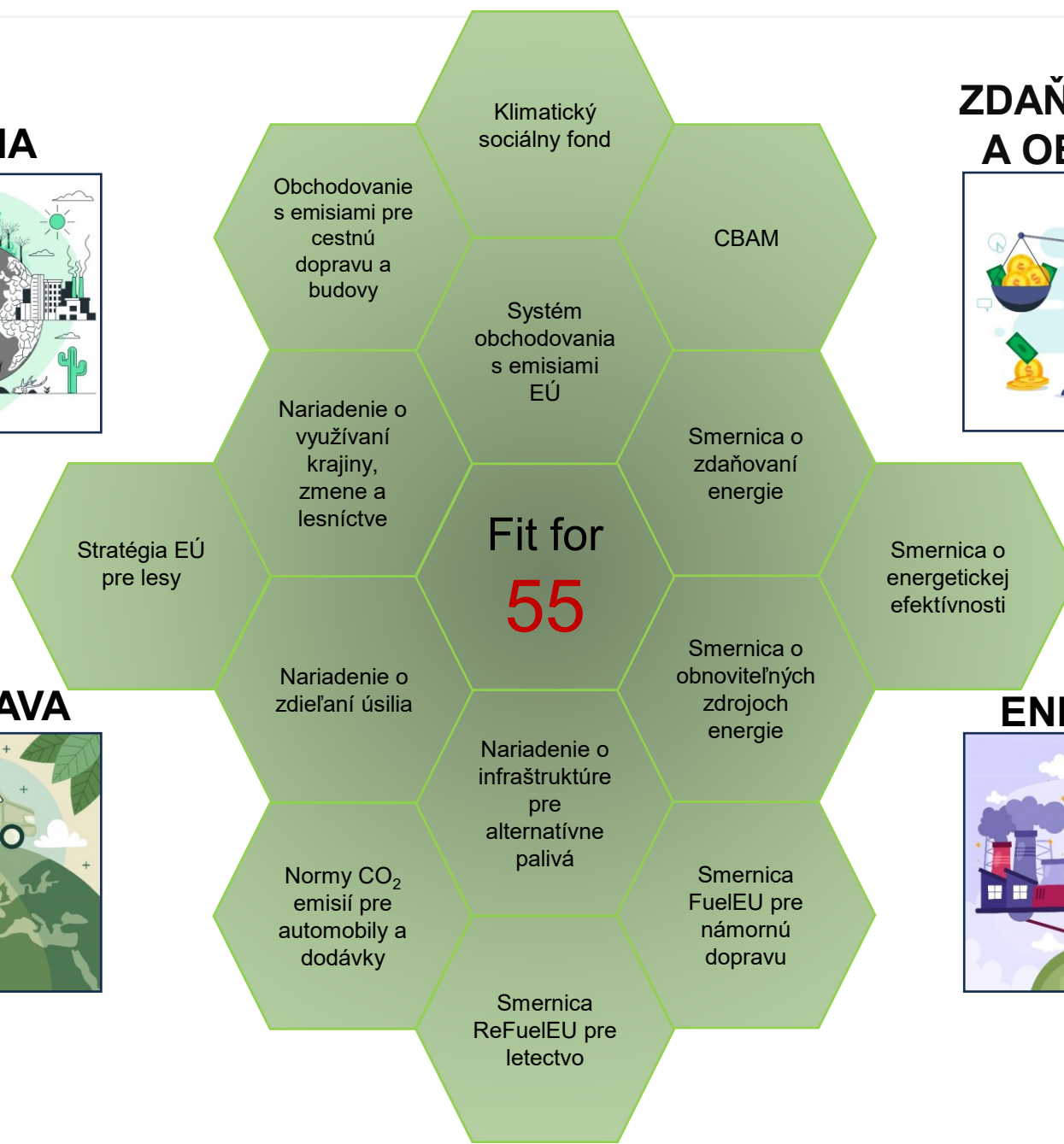
DOPRAVA

ZDAŇOVANIE A OBCHOD

ENERGIA

BALÍK FIT FOR 55

Prečo?

Zelená dohoda stanovila cieľ (klimatickú neutralitu), ale Fit for 55 je ten konkrétny zoznam úloh, ako to dosiahnuť. Existuje preto, aby sme do roku 2030 znížili emisie skleníkových plynov o 55 % (v porovnaní s rokom 1990). Je to v podstate „návod na použitie“ pre celú ekonomiku EÚ na najbližšie roky.

Ako vznikol?

Vznikla z potreby mať jasný prechodný bod. Nemôžeme skočiť z dnešného stavu rovno do „nuly“ v roku 2050. Európsky klimatický predpis určil, že rok 2030 je kľúčový míľnik. Aby tento míľnik neostal len číslom na papieri, vznikol balík Fit for 55, ktorý upravuje staré zákony a pridáva nové.

BALÍK FIT FOR 55

Ako to funguje?

Funguje to ako súbor viac než desiatich prepojených legislatívnych návrhov. Nejde o jeden zákon, ale o zásah do viacerých oblastí naraz:

- **Energetika:** Zvyšuje sa podiel obnoviteľných zdrojov
- **Doprava:** Stanovujú sa prísnejšie limity na emisie z áut
- **Budovy:** Tlačí sa na masívnejšie zatepľovanie a efektívnejšie kúrenie
- **Priemysel:** Sprísňujú sa pravidlá pre vypúšťanie škodlivín vo veľkých fabrikách. Všetky tieto oblasti musia spolupracovať, aby celkový súčet úspor dosiahol spomínaných 55 %

Prečo je to v poriadku?

Vnáša do podnikania a života poriadok. Firmy vďaka tomu vedia, aké technológie majú nakupovať a čo bude o 5 či 10 rokov štandardom. Fit for 55 tiež núti štáty investovať do úspor – napríklad zateplená budova spotrebuje menej energie, čo priamo znižuje účty občanom a zvyšuje energetickú nezávislosť krajiny od dovozu palív z Ruska či iných krajín.

OBCHODOVANIE S EMISNÝMI KVÓTAMI A CBAM

Prečo?

Tieto dva nástroje fungujú ako „cukor a bič“ pre priemysel. ETS 1 dáva emisiám cenovku – ak firma produkuje priveľa emisií, musí si kúpiť kvóty, čo ju motivuje investovať do ekologickejších technológií. CBAM (uhlíkové clo) existuje preto, aby chránilo európske firmy pred lacným dovozom z krajín, kde sa za emisie neplatí (napr. Čína alebo India).

Ako vznikli?

Systém ETS 1 funguje od roku 2005, pretože trh s energiami sám od seba nereguloval vypúšťanie emisií. CBAM vyplynul z obavy z tzv. „úniku uhlíka“ – teda situácie, kedy by európske fabriky kvôli prísnyim pravidlám skrachovali alebo sa presťahovali mimo EÚ, no globálne emisie by neklesli, len by sa vyrábalo inde a „špinavšie“.

OBCHODOVANIE S EMISNÝMI KVÓTAMI A CBAM

Ako to funguje?

ETS 1 (Cap and Trade): EÚ určí maximálny strop emisií pre celú Európu. Firms (elektrárne, oceliarne, cementárne) si medzi sebou kupujú a predávajú kvóty na vypúšťanie CO₂. Keďže počet kvót v obehu sa každý rok znižuje, ich cena stúpa, kým firmy neprejdú na nové technológie.

CBAM (Uhlíkové clo): Dovozca vybraných produktov (oceľ, hliník, cement, hnojivá, elektrina, vodík) musí na hraniciach zaplatiť poplatok, ktorý dorovná rozdiel medzi cenou emisií v EÚ a v krajine pôvodu.

Prečo je to v poriadku?

Vnáša do podnikania a života poriadok. Firms vďaka tomu vedie, aké technológie majú nakupovať a čo bude o 5 či 10 rokov štandardom. Fit for 55 tiež núti štáty investovať do úspor – napríklad zateplená budova spotrebuje menej energie, čo priamo znižuje účty občanom a zvyšuje energetickú nezávislosť krajiny od dovozu palív z iných krajín.

OBCHODOVANIE S EMISNÝMI KVÓTAMI – DOPRAVA A BUDOVY (ETS 2)

Prečo?

Kým veľké fabriky (ETS 1) svoje emisie úspešne znižujú, emisie z dopravy a vykurovania domov neklesajú, alebo dokonca rastú. ETS 2 existuje preto, aby aj tieto sektory dostali ekonomický impulz na zmenu. Cieľom je, aby sa ľuďom a firmám začalo viac oplácať zatepliť dom alebo vymeniť auto za ekologickejšie, než len pasívne platiť za drahé fosílné palivá.

Ako vznikli?

Na základe analýz, ktoré ukázali, že bez zapojenia dopravy a budov Európa svoje klimatické ciele (55 % pokles do 2030) jednoducho nesplní. Systém bol navrhnutý ako samostatný trh (oddelený od ETS 1), aby sa predišlo šokom a aby bolo možné príjmy z neho vrátiť priamo ľuďom (Sociálno-klimatický fond).

OBCHODOVANIE S EMISNÝMI KVÓTAMI – DOPRAVA A BUDOVY (ETS 2)

Ako to funguje?

Funguje to nepriamo. Ľudia si nekupujú žiadne kvóty. Povinnosť nakúpiť si kvóty na emisie majú dodávatelia palív (napríklad čerpacie stanice alebo distribútori plynu). Tí túto cenu premietnu do koncovej ceny paliva. Systém začal monitorovaním dát už v roku 2025, ale ostré spoplatnenie a obchodovanie sa spustí až v roku 2027 (s možnosťou odkladu na 2028, ak by boli ceny energií extrémne vysoké).

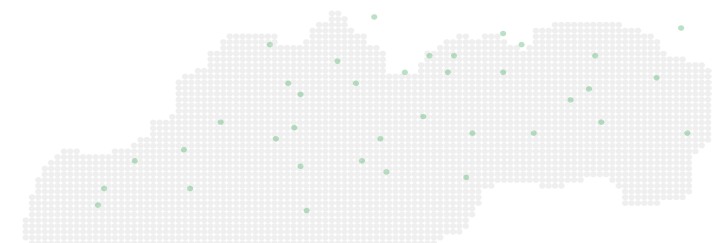
Prečo je to v poriadku?

*Je to v poriadku, pretože systém obsahuje „sociálnu záchrannú sieť“. Peniaze, ktoré štát získa z predaja týchto kvót, sa neprejedia. Pre Slovensko je v **Sociálno-klimatickom fonde** vyčlenených vyše **1,5 miliardy eur**. Tieto peniaze pôjdu cielene na pomoc domácnostiam, aby si mohli zatepliť domy, vymeniť staré kotly alebo získať príspevok na ekologickú dopravu. V konečnom dôsledku tak domácnosť po obnove zaplatí za energie oveľa menej než predtým.*

FAKTY O EMISIÁCH NA SLOVENSKU

Kategória emisií (Gg CO2 eq.)	2021	2022	2023	2024
Celkové emisie bez LULUCF	41 332,10	37 107,85	36 605,69	33 862,90
Overené emisie EU ETS	20 898,87	17 418,25	16 994,17	15 308,28
Emisie v sektore ESR	20 393,56	19 713,85	19 288,12	18 599,09

NARIADENIE O LULUCF

Prečo?

Potrebuje prírodné záchyty uhlíka – lesy a pôdu – ktoré vykompenzujú emisie, ktoré nevieme úplne odstrániť (doprava, priemysel).

Ako vznikli ciele?

EÚ v rámci Fit for 55 stanovila štátom záväzné ciele záchytov.

Pre Slovensko: zvýšiť čistý záchyt približne o 0,5 mil. ton CO₂ do 2030.

Ako to funguje v praxi?

Štát musí presne sledovať bilanciu: záchyty (lesy, pôda) vs. uvoľnenie uhlíka (ťažba, požiare, rozklad, zmena využitia pôdy). Ak je bilancia negatívna → opatrenia:

- Zalesňovanie
- lepšia ochrana lesov
- uhlíkové poľnohospodárstvo (viac organickej hmoty v pôde)

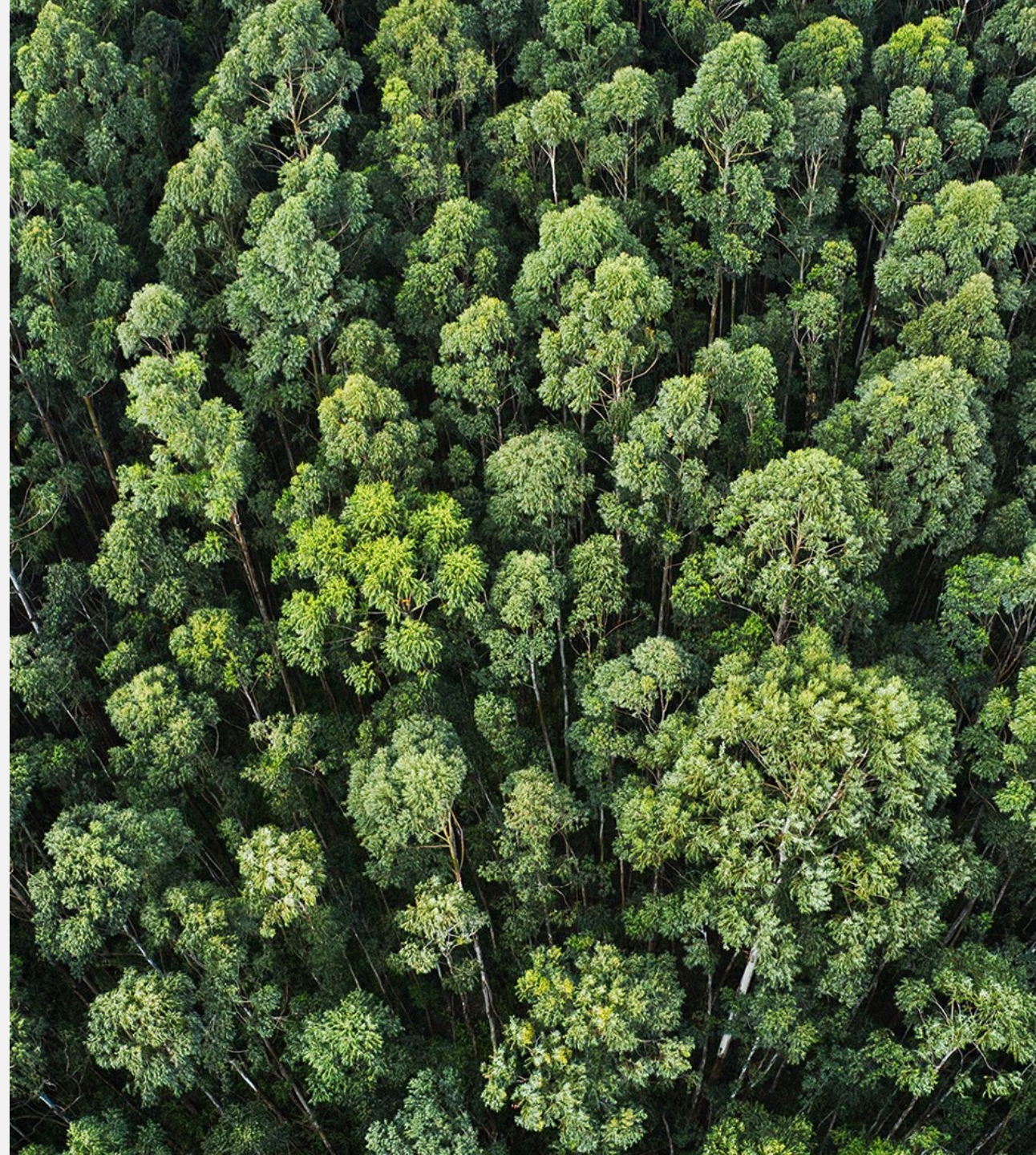
NARIADENIE O LULUCF: LEGISLATÍVNY RÁMEC

EU cieľ do 2030: čistý záchyt **310 Mt CO₂** ekv.
(EU ako celok)

Dve implementačné fázy:

- 2021–2025: „No-debit“ — účtovanie prostredníctvom Forest Reference Levels (FRL)
- 2026–2030: prechod na záväzné národné ciele (national targets) a päťročné uhlíkové rozpočty

Zvýšená právna záväznosť → väčší dôraz na presnosť inventúr a monitoring

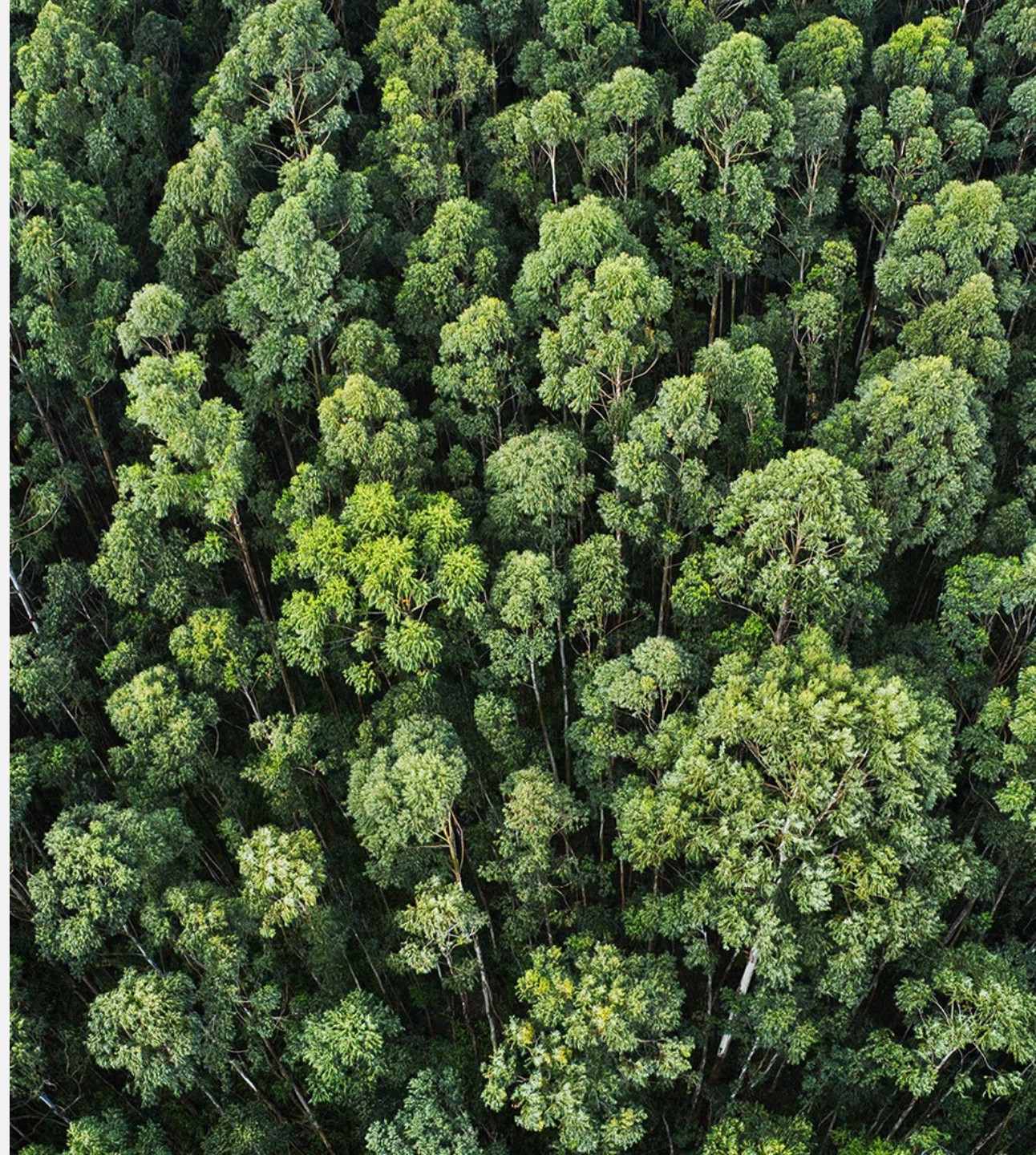

NARIADENIE O LULUCF: OD MODELU K MONITORINGU

- **Zmena metodiky:** Prechod od historických referenčných úrovní k tzv. "Net-net" prístupu (porovnanie reálnych emisií voči báze 2016 – 2018)
- **Povinný prechod na Tier 3 pre kľúčové kategórie**
- Geopriestorový monitoring (satelitné systémy a presné polygonálne mapovanie) — využitie programov ako Copernicus Programme
- Sledované zásobníky: nadzemná/podzemná biomasa, mŕtve drevo, opad, pôdny organický uhlík, produkty z dreva (HWP)

NARIADENIE O LULUCF: FLEXIBILITA A PREPOJENIE S ESR

- Mechanizmus: prebytočné záchyty LULUCF (LRUs) možno do istej miery použiť pre plnenie ESR (článok ESR – flexibilities)
- EU-level cap: celková možnosť „preniesť“ záchyty do ESR je limitovaná — historicky uvádzané ~ 280 Mt CO₂ ekv. za obdobie 2021–2030 (EU-wide cap)
- Podmienky použitia: krajina najprv musí dosiahnuť svoj vlastný LULUCF cieľ (no-debit / national target), následne môže obchodovať/použiť pre ESR
- Mechanizmus „Safety Reserve“ / náhrada pre prírodné katastrofy – špecifické pravidlá a dokumentačné požiadavky (požiadavky podľa článku o prírodných škodách)

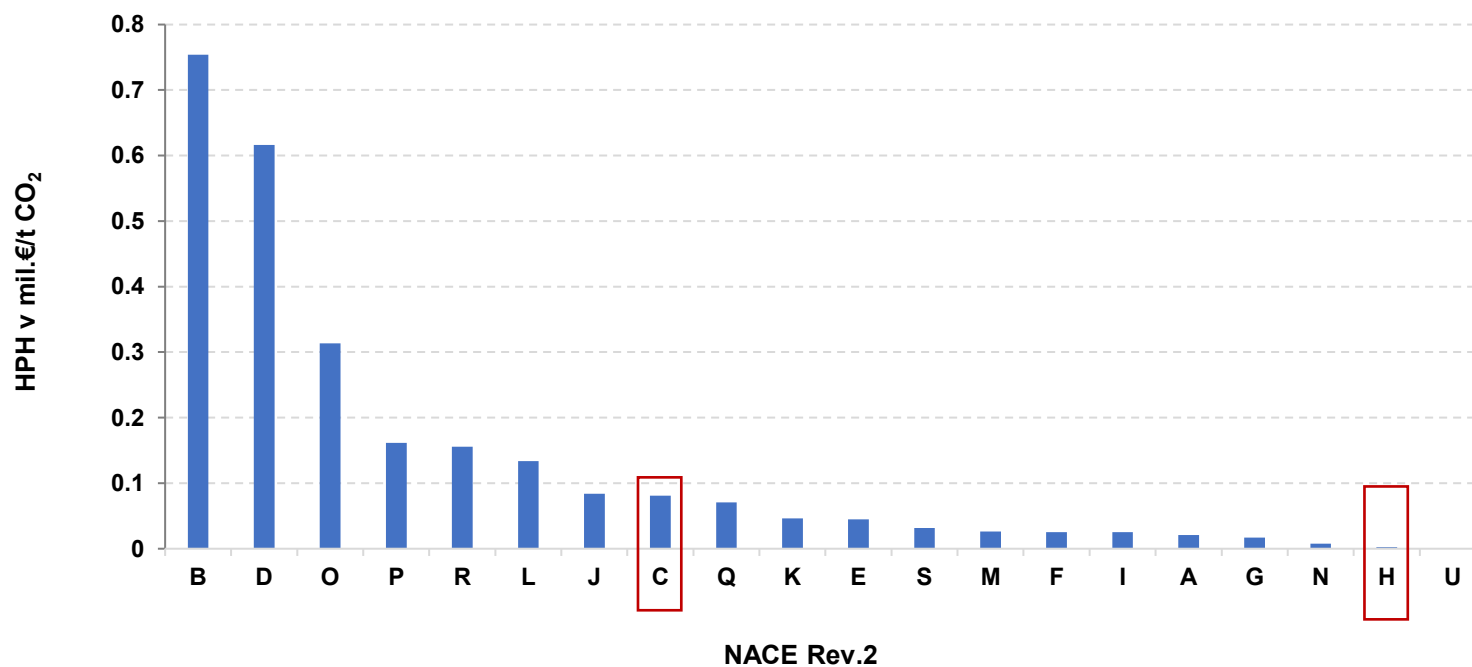

NARIADENIE O LULUCF: HARMONOGRAM KONTROLY SÚLADU (2027–2028)

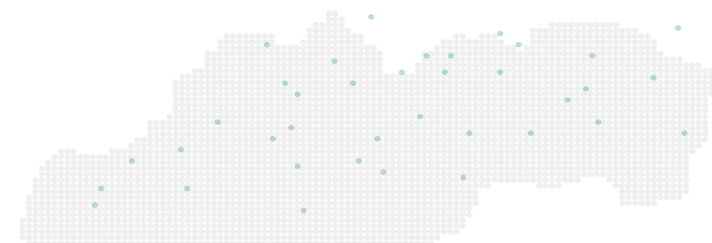
- Marec 2027: podanie finálnych Compliance Reports za obdobie 2021–2025
- Október 2027: rozhodnutie Európskej komisie o bilancii emisií a záchytoch za dané obdobie
- Jan – Apr 2028: finálna fáza compliance check — výpočty čistého zostatku v Union Registry; využitie flexibilit medzi štátmi; uzavretie súladu pre rok 2021 v rámci ESR (prenos účinkov)
- Riziko: nesúlady v LULUCF → priamy tlak na plnenie ESR cieľov, možná finančná alebo iná právna zodpovednosť

PRÍKLADY Z PRAXE

NACE Kategorizácia

- A POĽNOHOSPODÁRSTVO LESNÍCTVO A RYBOLOV
- B ŤAŽBA A DOBÝVANIE
- C PRIEMYSELNÁ VÝROBA
- D DODÁVKA ELEKTRINY PLYNU PARY A STUĐENÉHO VZDUCHU
- E DODÁVKA VODY ČISTENIE A ODVOD ODPADOVÝCH VÔD ODPADY A SLUŽBY ODSTRÁNŤOVANIA ODPADOV
- F STAVEBNÍCTVO
- G VEĽKOOBCHOD A MALOOBCHOD OPRAVA MOTOROVÝCH VOZIDIEL A MOTOCYKLOV
- H DOPRAVA A SKLADOVANIE
- I UBYTOVACIE A STRAVOVACIE SLUŽBY
- J INFORMÁCIE A KOMUNIKÁCIA
- K FINANČNÉ A POISŤOVACIE ČINNOSTI
- L ČINNOSTI V OBLASTI NEHNUTELNOSTÍ
- M ODBORNÉ VEDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI
- N ADMINISTRATÍVNE A PODPORNÉ SLUŽBY
- O VEREJNÁ SPRÁVA A OBRANA POVINNÉ SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE
- P VZDELÁVANIE
- Q ZDRAVOTNÍCTVO A SOCIÁLNA POMOC
- R UMENIE ZÁBAVA A REKREÁCIA
- S OSTATNÉ ČINNOSTI
- T ČINNOSTI DOMÁCNOSTÍ AKO ZAMESTNÁVATEĽOV NEDIFERENCOVANÉ ČINNOSTI V DOMÁCNOSTIACH PRODUKUJÚCE TOVÁRY A SLUŽBY NA VLASTNÉ POUŽITIE
- U ČINNOSTI EXTRATERITORIÁLNYCH ORGANIZÁCIÍ A ZDRUŽENÍ

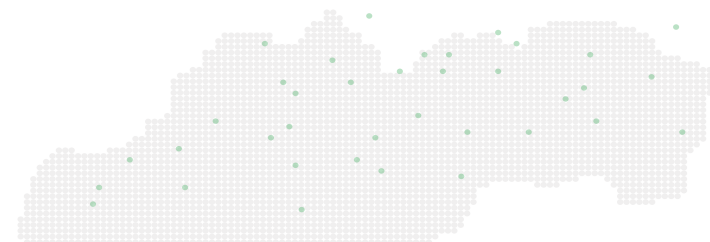

PRÍKLADY Z PRAXE

➤ CLEAN INDUSTRIAL DEAL – Dohoda o čistom priemysle: spoločný plán konkurencieschopnosti a dekarbonizácie

☐ CID zavádza označovanie intenzity uhlíka, počnúc oceľou na základe údajov ETS v roku 2025, a nariaďuje označovanie cementu podľa nariadenia o stavebných výrobkoch:

- *V rokoch 2018 až 2023 vypustil kovospracujúci priemysel v Česku takmer 11 kg ekvivalentu CO₂ na každé euro pridanej hodnoty – čo je takmer štvornásobok priemeru EÚ (3,1 kg). Aj produkcia na **Slovensku je uhlíkovo náročná, približne 7 kg ekvivalentu CO₂ na euro**. Naproti tomu niektoré krajiny dosahujú oveľa nižšie intenzity emisií. Napríklad Taliansko (1,8 kg) a Švédsko (1,4 kg) sú obe pod priemerom EÚ, čo dokazuje, že aj krajiny s veľkými výrobcami ocele môžu fungovať s relatívne nízkymi emisiami.*

Ďakujeme za pozornosť

